

УДК 37.091.64:004.08:811.111

ЕЛЕКТРОННИЙ ПІДРУЧНИК З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ – ВИМОГА НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Хомишак О.Б.

Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка

У статті висвітлено питання використання електронного підручника з англійської мови як основного засобу навчання у Новій українській школі. Досліджено можливості розробки електронних навчальних матеріалів за допомогою різних програмних засобів залежно від їх дидактичного призначення та особливостей функціонування. Встановлено ефективність комп'ютерної програми CourseLab для створення електронних підручників учителями англійської мови. Доведено, що авторські електронні посібники гарантуватимуть вчителям академічну свободу у виборі навчально-методичного забезпечення, а насиченість мультимедійними засобами сприятиме якнайкращому засвоєнню мовного та мовленнєвого матеріалів завдяки впливу на різні види пам'яті учнів (зорової, слухової та асоціативної). Запропоновано також інтегрування комп'ютерного тестування на основі програми-оболонки Hot Potatoes для тренування, перевірки і/або контролю навчальних досягнень учнів з англійської мови

Ключові слова: електронне навчання, англійська мова, електронний підручник, комп'ютерне тестування, Нова українська школа, CourseLab, Hot Potatoes.

Постановка проблеми. Освіта є запорукою національної безпеки, єдності, економічного зростання та засобом соціальної мобільності кожного громадянина. У ХХ столітті було популяризоване поняття "нова письменність", що передбачало набір базових умінь, які в англійській літературі отримали назву трьох R: *Reading, wRiting, aRithmetic* (читання, писемне мовлення, лічба). Сучасні вимоги суспільства та нові технології передбачають нову писемність, що включає чотири K: *К*олаборація, *К*реативність, *К*омунікація та *К*ритичне мислення. З огляду на це перед Новою українською школою (НУШ) постає завдання формувати та розвивати вміння навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі. У проекті нового базового Закону «Про освіту» визначено, зокрема, 10 груп ключових компетентностей, яких кожен потребує для особистої реалізації, розвитку, активної громадянської позиції, соціальної інклюзії та працевлаштування, і які здатні забезпечити життєвий успіх молоді у суспільстві знань [3]. У цьому контексті невід'ємною складовою є спілкування англійською мовою (АМ), що передбачає вміння належно розуміти висловлене, усно і письмово висловлювати і тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання і писемне мовлення) у широкому діапазоні соціальних і культурних контекстів, вміння посередницької діяльності та міжкультурного спілкування [7, с. 12–13].

Концепцією НУШ визначено, що оновлення змісту й методик навчання молодших школярів та перехід української школи до реалізації компетентного підходу в освітньому процесі передбачає його переорієнтацію на результат освіти в діяльнісному вимірі, зміщення акценту з накопичування знань, умінь і навичок на формування й розвиток в учнів здатності практично діяти, застосовувати досвід навчальної діяльності для вирішення конкретних проблем. Окреслені орієнтири осучаснення освітнього процесу

повинні знайти своє відображення в підручниках [5, с. 2]. Відтак сучасні реалії зумовлюють необхідність модернізації підходів до організації навчального процесу з АМ, оновлення навчально-методичних матеріалів і засобів навчання, використання адекватних форм та видів контролю відповідно до вимог часу та соціального замовлення суспільства.

Аналіз дослідженості проблеми. У методиці навчання АМ невпинно здійснюється пошук шляхів удосконалення системи навчання. Низка наукових праць доводить, що використання технічних засобів навчання (ТЗН) є одним із шляхів інтенсифікації навчального процесу за умов їх комплексного застосування (М. Ляховицький, І. Микало, Є. Полат). Наукові розвідки вчених (О. Андреев, П. Андронатій, Р. Гуревич, М. Кадемія, Ю. Жарких, Н. Майер, Л. Морська, В. Стрельников, В. Кухаренко та ін.) демонструють певні теоретико-методичні надбання у напрямі застосування інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) у навчанні іноземних мов на різних етапах. Однак питання розробки та створення власних електронних підручників за допомогою ІКТ у шкільній практиці не зовсім чітко окреслено у сучасних наукових роботах методистів. З огляду на це метою нашої публікації є вивчення та дослідження ефективного інструментарію для укладання вчителями авторських електронних навчальних посібників з англійської мови в умовах Нової української школи.

Виклад основного матеріалу. 11 січня 2018 року Міністерство освіти і науки видало рекомендації авторам підручників для перших класів НУШ, у яких зазначено: «З огляду на те, що Нова українська школа має ґрунтуватися на принципі дитиноцентризму і спрямована на нові підходи до навчання, конструктивних змін набуває і сама методика освітнього процесу, в основі якої передбачено принцип діяльнісного та проблемно-пошукового навчання» [6]. Відтак у 2018 році МОН планує почати розробляти мультимедійні електронні підручники.

Беручи це до уваги, гострою потребою НУШ є перепідготовка вчителя АМ, який часто використовує застарілі засоби навчання, будучи не зовсім компетентним у цифрових технологіях, на відміну від учня. Учителі переважно не вміють розв'язувати навчально-методичні завдання за допомогою ІКТ, працювати з великими інформаційними потоками, критично аналізувати та підбирати матеріал, працювати онлайн у навчальних, соціальних та наукових проєктах, в команді тощо. Відтак постає проблема формування інформаційно-цифрової компетентності, яка є однією з ключових компетентностей НУШ і передбачає впевнене, а водночас критичне застосування ІКТ для створення, пошуку, обробки, обміну інформацією на роботі, в публічному просторі та приватному спілкуванні. Інформаційна й медіа-грамотність, основи програмування, алгоритмічне мислення, роботи з базами даних, навички безпеки в Інтернеті та кібербезпеці, розуміння етики роботи з інформацією (авторське право, інтелектуальна власність тощо) [7, с. 13].

З огляду на це ми вважаємо, що раціональне інтегрування ІКТ у сферу нової шкільної англомовної освіти дозволить покращити ефективність навчального процесу. Одним із сучасних засобів навчання АМ та підвищення його результативності є електронні навчальні матеріали (ЕНМ) – електронні підручники, насичені мультимедійними засобами подання інформації, такими як анімація, комп'ютерна графіка, звуковий супровід тощо, мають якісне художнє оформлення, містять системи пошуку та управління вивченням навчального матеріалу, а також віртуальні лабораторії практикми та комп'ютерні тренажери [2]. У Законі про освіту вказано, що електронний підручник (ЕП) функціонує як електронне навчальне видання із систематизованим викладом навчального матеріалу, і відповідає освітній програмі, містить цифрові об'єкти різних форматів та забезпечує інтерактивну взаємодію [3].

Відтак ми пропонуємо вчителям АМ створювати та структурувати ЕНМ та ЕП власноруч, наповнюючи різним контентом відповідно до шкільної програми та тематики, за допомогою таких інструментів:

CourseLab – програмне забезпечення для створення електронних посібників за шаблонними технологіями. Це потужний і водночас простий у використанні засіб для швидкого створення інтерактивних навчальних матеріалів. Матеріал посібника формують з окремих блоків – об'єктів. CourseLab містить бібліотеку стандартних об'єктів і шаблонів, яку можна поповнювати із різних джерел, у тому числі й створених користувачем. Доступ до об'єктів і шаблонів отримують через зручний інтуїтивний інтерфейс. Об'єктний підхід дає можливість додавати до посібника будь-яке мультимедійне наповнення (звук, відео, об'єкти Flash, Shockwave, Java). Програмне забезпечення CourseLab має засоби імпорту у навчальний матеріал презентацій формату Microsoft Power Point, а також містить убудовані засоби створення анімаційних об'єктів із можливостями синхронізації звукового супроводу, створення тестів і проведення тестувань рів-

ня знань учнів. Під час створення посібника автор відбирає готові об'єкти із бібліотеки CourseLab і створює додаткові, користуючись шаблонами. Він розробляє сценарій багатоб'єктних взаємодій, послідовності появи об'єктів, їх розташування на сторінках посібника [4, с. 35].

З метою розробки та створення авторських ЕП або ЕНМ за допомогою CourseLab учителям необхідно завантажити, встановити програму та ознайомитися з принципом роботи за алгоритмом, запропонованим у відеуроці на каналі YouTube (<https://www.youtube.com/watch?v=GL2cHCpTlaw>).

FlipPDF (<http://www.flipbuilder.com>) – програма, що дає можливість створення посібників на основі цифрової публікації, додавання відео та анімаційних елементів.

Storyjumper (<https://www.storyjumper.com/>) – це ресурс, який надає вчителям, а також усім любителям писати книги набір інструментів для створення ілюстрованих книжок з різними історіями для дітей. Під час створення можливо використовувати свої власні матеріали, а також матеріали розміщені на сайті. Користування ресурсом є безкоштовним.

Згідно з рекомендаціями МОН авторам навчально-методичного забезпечення з іноземних мов незалежно від авторських концепцій доцільно враховувати такі особливості змістового наповнення підручника: наявність яскравих ілюстрацій для моделювання ситуацій спілкування, семантизації лексичних одиниць, опори для виконання завдань з аудіювання чи усного мовлення тощо; забезпечення достатньої повторюваності іншомовного матеріалу, що полегшує поступове мимовільне запам'ятовування дітьми базової лексики і мовленнєвих структур, які є опорою під час формування первинних навичок спілкування; наявність достатньої кількості ігрових завдань, які мотивують молодших школярів до спілкування вивчуваною іноземною мовою, та які умовно можна поділити на ситуаційні, змагальні, ритмічні і художні; наявність ритміко-пісенного матеріалу, котрий сприяє формуванню фонематичного слуху та артикуляційно-вимовних навичок, тренуванню лінгвістичного та мовленнєвого матеріалу, що вивчається; наявність корисних і цікавих завдань, які є не лише мовними вправами, але створюють для дітей ситуації для використання іноземної мови і дозволяють їм підсвідомо працювати над її обробкою в той час, коли їхня свідомість зосереджується на якійсь дії (драматизації, міні-проекти, рольові ігри і т.п.). Підручник з іноземної мови сьогодні – основний, проте не єдиний компонент цілого комплексу сучасних засобів навчання. Формування комунікативної компетенції не можливе без застосування засобів для аудіювання, а в початковій школі ще й для розробки дрібної моторики руки, для адіювання якомога більшої кількості аналізаторів (зорового, слухового, моторного, кінестетичного). Тому необхідне створення аудіокомпоненту із якісним аутентичним мовленням [5, с. 6–7].

На початковому етапі навчання для тренування, перевірки і/або контролю рівня сформованості англомовної комунікативної компетентності учнів вчителі можуть інтегрувати

комп'ютерні тестові завдання у розроблені ЕНМ. Загальновідомо, що тест – сукупність завдань, що мають специфічну організацію (одночасне охоплення всіх учнів, рівні умови виконання завдань, фіксований час для їх виконання, однозначність відповідей тощо) і таких, що дозволяють визначити основні параметри якісних і кількісних показників знань учнів на кожному етапі оволодіння іноземною мовою. У сучасній методиці розрізняють такі типи тестових завдань: тест багатоваріантний (*multiple choice test*) – вид тесту, що передбачає вибір правильної відповіді з ряду запропонованих варіантів; тест на підтвердження (або заперечення) (*true-false test*) – вид тесту, в якому учню необхідно визначити факт наявності або відсутності якої-небудь ознаки із запропонованих мовних чи мовленнєвих елементів; тест встановлення відповідності (*matching test*) – вид тесту, що базується на співвідношенні або об'єднанні за якоюсь ознакою запропонованих мовних і мовленнєвих одиниць (слів, синтагм, речень та ін.); клоуз-тест (*cloze-test*) – вид тесту, що передбачає відновлення або доповнення в тексті кожного *N*-ого пропущеного слова (тобто 5-го, 7-го, 13-го і т.д.) [8, с. 39–40].

Ми пропонуємо вчителям розробляти тестові завдання за допомогою комп'ютерних програм (*MyTest Test-W2*), зокрема *Hot Potatoes* – інструментальної програми-оболонки, що надає вчителю можливість самостійно створювати інтерактивні завдання, тести для контролю і самоконтролю учнів без знання мов програмування і залучення фахівців в сфері програмування. За допомогою програми можна створити 10 типів вправ і тестів з різних дисциплін з використанням текстової, графічної, аудіо- та відеоінформації.

Рис. 1. Загальний вигляд вікна Hot Potatoes [1, с. 28–51]

Учителі АМ можуть розробляти та створювати різні тестові завдання після ознайомлення із можливостями програми *Hot Potatoes*, принципом роботи та типами за алгоритмом, запропонованими у відеоуроці на каналі YouTube (<https://www.youtube.com/watch?v=ivsyz4pakrY>).

Разом з тим, учителі АМ повинні брати до уваги, що підручник для початкової школи має бути різнокольоровий і яскравий. Книжкова ілюстрація формує художній смак, фантазію,

відчуття кольору, форми, гармонії, ритму, пропорції. Водночас необхідне врахування доречності вибору кольорів (дотримання умовних позначень кольорами, витримування від початку до кінця підручника умовні позначення кольорами), передбачення якості кольоровідповідності під час друку. Ілюстрації видання мають бути зі збалансованою кольоровою гамою, достатньо контрастні, і, за необхідності, супроводжуватися підписами, у тісному взаємозв'язку з текстовою інформацією, доповнювати, уточнювати або нести додаткову інформацію. Ілюстрації мають розташовуватися на своєму місці, слід уникати розривання тексту ілюстраціями. Зміст ілюстративного наповнення та його кількість необхідно добирати з урахуванням вимог освітньої програми та вікових можливостей учнів. У підручнику можуть бути представлені ілюстрації/фотографії, пов'язаних з оточенням учня; ілюстрацій (фотографій), що відображають наукові моделі дійсності (схеми), графіки, діаграми тощо. Важливо, щоб ілюстрації реалізовували виховну функцію (зокрема щодо формування естетичних, етичних норм). До ілюстративного оздоблення підручника належать умовні позначення, що мають бути лаконічними, зрозумілими, і вживатися по всьому тексту. Ілюстративна концепція дитячого видання повинна бути добре продуманою, креативною, а також новою й передовсім оригінальною. Малюнки у сучасній книзі для дитини повинні носити новаторський, нешаблонний характер, аби захопити школяра й певний час тримати його увагу. Звертаємо увагу на важливість читабельності підручника, зокрема, лінгвістичної. Розмір текстового наповнення видання має відповідати офіційно встановленим нормам (ДСанПіН). Мова підручника має відповідати віковому рівню учнів: вона має бути ясною і чіткою; нові терміни мають бути виділені, до них у тексті подано визначення або пояснення. Звертаємо увагу на ретельний відбір і обережне введення нових термінів і слів, уникнення довгих речень (не більше 10–15 слів у реченні) [5, с. 9–10].

Висновки. Відтак укладання та розроблення електронного підручника з АМ – одне із пріоритетних завдань НУШ. Створення оновленого навчального середовища, зорієнтованого на формування ключових компетентностей, зумовлює необхідність перебудови структури і змісту навчальних засобів відповідно до сучасних світових тенденцій в організації навчальної діяльності, спрямованої на діяльність, вмотивованість, ініціативність та самостійність учнів. Дотримання вищевказаних рекомендацій вчителями під час створення власних інтерактивних електронних підручників сприятиме реалізації концептуальних засад НУШ і підвищенню якості мовної освіти.

Перспективою подальших наукових досліджень залишаються такі проблеми, як удосконалення матеріально-технічної бази, оновлення, розробка та впровадження якісно нового навчально-методичного забезпечення середніх навчальних закладів, перепідготовка педагогічних кадрів до опанування новою методикою застосування ІКТ, зокрема ЕП в навчальному процесі з АМ.

Список літератури:

1. Андронатій П.І., Котяк В.В. Комп'ютерні технології в освітніх вимірюваннях: Навчально-методичний посібник. – Кіровоград: Лисенко В.Ф., 2011. – 144 с.
2. Гуревич Р.С. Інформаційні технології навчання: інноваційний підхід: навчальний посібник / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія, Л.С. Шевченко; за ред. Гуревича Р.С. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – 348 с.
3. Закон про освіту [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/2145-19>.
4. Комп'ютерні технології в освіті : навч. посібн. / Ю.С. Жарких та ін. – К.: Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2012. – 239 с.
5. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ПОТЕНЦІЙНИМ АВТОРАМ ЩОДО ПІДГОТОВКИ ПІДРУЧНИКІВ ДЛЯ 1 КЛАСУ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nus.org.ua/wp-content/uploads/2018/01/Lyst_mon_Metodychni-rekomendatsiyi_1kl.pdf.
6. Нова українська школа [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.http://nus.org.ua/news/u-2018-rotsi-mon-pochne-rozroblyaty-elektronni-pidruchnyky/>.
7. Проект «Нова школа» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.https://osvita.ua/doc/files/news/520/52062/new-school.pdf>.
8. Хомишак О. МЕТОДИКА ЗАСТОСУВАННЯ КОМП'ЮТЕРІВ У ВИКЛАДАННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ: методичні рекомендації до лабораторних занять / Хомишак Оксана Богданівна. – Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2017. – 62 с.

Хомышак О.Б.Дрогобычский государственный педагогический университет
имени Ивана Франко**ЕЛЕКТРОННИЙ УЧЕБНИК С АНГІЙСЬКОГО ЯЗЫКА –
ТРЕБОВАНИЯ НОВОЙ УКРАИНСКОЙ ШКОЛЫ****Аннотация**

В статье проанализирована проблема использования электронного учебника для англоязычной образовательной работы в новой украинской школе. Представлены программы CourseLab и Hot Potatoes для разработки и наполнения электронных пособий учителями. Очерчены особенности и функции электронного учебника для преподавателя английского языка. Доказана необходимость модернизации средств обучения английского языка в среднем учебном заведении соответственно современным тенденциям развития информационных технологий.

Ключевые слова: электронное обучение, английский язык, электронный учебник, компьютерное тестирование, Новая украинская школа, CourseLab, Hot Potatoes.

Khomyshak O.B.

Drohobych I. Franko State Pedagogical University

ENGLISH E-TEXTBOOK AS A DEMAND OF NEW UKRAINIAN SCHOOL**Summary**

The problem of English e-textbook using in New Ukrainian school has been analyzed in the article. The actuality of the above mentioned issue has been revealed. The computer programs CourseLab and Hot Potatoes for creating and filling English e-textbooks have been studied and suggested to use with the aim of English teaching process improvement. As a result, teachers should enrich their teaching aids, methods and ways of English teaching and testing with the aid of information and communication technologies. Thus, the necessity of foreign language teaching aids modernization in the secondary educational institute according to new tendencies of information and communication technologies development has been proved.

Keywords: e-learning, English, e-textbook, New Ukrainian school, CourseLab, Hot Potatoes.